

**Методологічні основи
навчання зарубіжної
літератури. Завдання,
зміст та структура
курсу «зарубіжна
література» в школі.**

ПЛАН.

1. Література як навчальний предмет у школі.
2. Предмет, зміст та структура методики викладання літератури.
3. Принципи викладання літератури у школі.
4. Зміст, завдання і структура шкільного курсу зарубіжної літератури. Особливості визначення курсу. Методичне забезпечення.

Програми

- Світова література. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Авторський колектив: д.філол.н., проф., зав. кафедри світової літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка **О.М. Ніколенко (керівник колективу)**, к.пед.н., головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і наук, молоді та спорту України **К.В. Таранік-Ткачук**, зав. сектору Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту **С.П. Фоміна**, зав. навчально-методичного кабінету світової літератури та російської мови Кіровоградського ОІППО імені В. Сухомлинського **О.В. Ревнивцева**, учитель-методист гімназії № 117 імені Лесі Українки м. Києва **Т.П. Сегеда**, учитель-методист спеціалізованої школи № 80 м. Києва **Н.В. Онищенко**
- Зарубіжна література. 5–12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Автори Ю.І. Ковбасенко, Г.М. Гребницький, Н.О. Півнюк, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська. Керівник авторського колективу Ю.І. Ковбасенко. За загальною редакцією Д.С. Наливайка. – К., Ірпінь: Перун, 2005.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) із поглибленим вивченням зарубіжної літератури. 8-9 класи. / За загальною науковою редакцією Д.С. Наливайка, керівник авторського колективу Ю.І. Ковбасенко; програму підготували: Ю.І. Ковбасенко, Г. М. Гребницький, Н.О. Півнюк, Г.В. Бітківська, К.Н. Баліна.

Література

Програми

- Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Природничо-математичний, технологічний, спортивний напрями. Рівень стандарту / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко — керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. — К.: Грамота, 2011.
- Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний напрями. Академічний рівень / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко — керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова — К.: Грамота, 2011.
- Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям. Профільний рівень / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко — керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. — К.: Грамота, 2011.

Література

Підручники

1. Методика преподавания литературы / Под редакцией З.Я.Рез. – Изд. доп. – М.,1985.
2. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах / Л. Ф. Мірошніченко. — К.: Вища школа, 2007. — 415 с.
3. Штейнбук Ф.М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: навч. посіб. для студ. вузів / Ф. М. Штейнбук. – К. : Кондор, 2010. – 314 с.

Методичні журнали

- Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.
- Зарубіжна література в навчальних закладах.
- Зарубіжна література.
- Всесвітня література і культура в середніх навчальних закладах.

Література

**Частина перша.
Література як
навчальний предмет у
школі**

Причини кризи викладання літератури в школі:

- ✓ читання поступається місцем фононаркоманії;
- ✓ нав'язування офіційних оцінок творчості окремих письменників, окремих творів;
- ✓ рецидиви вульгарної соціології, коли текст художнього твору розглядається як ілюстрація до суспільних, історичних та політичних подій, процесів;
- ✓ авторитарність методики.

Тематика літературного курсу:

- ❖ Крестьянин и помещик;
- ❖ Крестьянские восстания;
- ❖ Классовые противоречия в городе»;
- ❖ Труд и быт рабочих

Програма з російської літератури
1925 року

	Обществоведче-ская тема	Литературная тема	Литературный материал
1 тема	Обмен между городом и деревней	Город	Пушкин «Медный всадник», Горький «Город Желтого Дьявола», Верхарн «Город-спрут», Брюсов «Вечерний прилив», и др.
2 тема	Организация основных отраслей промышленности и их развитие	Труд и быт рабочих: а) зависимость быта и техники рабочего от формы производства; б) отношение к труду у рабочего, поработанного капиталом	Произведения Серафимовича, Куприна, Келлермана, Горького, Успенского, Некрасова

Програма з російської літератури 1925 року

**Частина друга.
Предмет, зміст та
структура методики
викладання літератури.**

Кожна наука має право на існування при наявності трьох умов:

- 1/ предмета дослідження, що не вивчається іншою наукою;
- 2/ суспільної необхідності вивчення цього предмету;
- 3/ специфічних методів наукового дослідження.

МВЛ (методика викладання літератури) – педагогічна наука про художню літературу як навчальний предмет і про шляхи засвоєння його учнями під керівництвом вчителя.

Як наука, методика викладання зарубіжної літератури пов'язана з іншими науками, що сприяють осмисленню набутих в інших галузях знань, формуванню необхідних у практичній роботі вчителя умінь, а саме:

- **суспільні науки** - формувати вміння мотивувати літературні явища історичним розвитком суспільства, соціальною боротьбою епохи, вести дискусію, аргументувати свою позицію під час диспуту;
- **науки літературознавчого циклу** - аналізувати художній твір, інтерпретувати його, розкривати творчу історію твору, виявляти його місце в історії літератури та інше;
- **науки лінгвістичного циклу** - вміння визначати роль літератури у розвитку мови й мовлення; володіти різними стилями мови, виявляти стилістичну своєрідність художнього тексту, проводити лінгвістичний аналіз тощо;

педагогіка - проводити викладацьку діяльність з урахуванням специфіки літературної освіти;

психологія - вміння виявляти психологічні особливості учнів на різних вікових етапах, психологію сприйняття читача-учня, особливості роботи викладача, репродуктивне і творче мислення, уявлення, естетичні емоції тощо;

логіка - вміння використовувати логіку в мовленнєвій і літературній діяльності, у побудові монологу, веденні діалогу, в проведенні уроку тощо;

естетика - вміння зіставляти художні твори та інші види мистецтва. здійснювати естетичний розвиток учнів засобами літератури тощо;

технічні засоби навчання - вміння використовувати ТЗН, усвідомити роль ТЗН у розвитку художнього сприймання й читацьких інтересів тощо.

**«...помимо философии и
иначе чем через
философию об искусстве
вообще ничего нельзя
знать абсолютным
образом»**

Шеллинг

ідея рівень	“Принципи”	“нігілізм”
Героїчний	Павло Петрович Кірсанов	Євгеній Базаров
Типовий	Микола Петрович Кірсанов	Аркадій Кірсанов
Гротескний	“удосконалений” слуга	Ситніков, Кукшина

**Система образів роману І.
Тургенєва “Батьки і діти!”**

1 етап	Романи О.Пушкіна, М. Лермонтова та ін. (людина і світ у нерозривній єдності)	теза
2 етап	Романи І.Гончарова, І. Тургенєва (конфлікт людини з дійсністю)	антитеза
3 етап	Романи Л.Толстого, Ф. Достоевського (свідомі пошуки гармонії між внутрішнім світом окремої людини і оточуючим світом)	синтез

Етапи розвитку російського реалістичного роману: тріада Гегеля – теза – антитеза – синтез

Курс МВЛ висвітлює:

- мету та завдання вивчення художньої літератури учнями;
- принципи її вивчення;
- методи та прийоми викладання, що забезпечують його успішність;
- специфіку занять літературою в середніх та старших класах школи;
- зміст та форми позакласної роботи з літератури.

Методи дослідження:

- Вивчення передового досвіду.
- Метод зрізів. Мета – знайомство з колом читання учнів (анкети, бесіди), масова перевірка знань, вмінь, навичок (питання, завдання)
- Метод цілеспрямованого спостереження, який сприяє детальному вивченню педагогічного процесу у відповідності до висунутої дослідниками проблеми та гіпотези. Система завдань не змінює процес.
- Метод природного експерименту. Вносить значні зміни у зміст та методи навчання.
- Лабораторний експеримент.

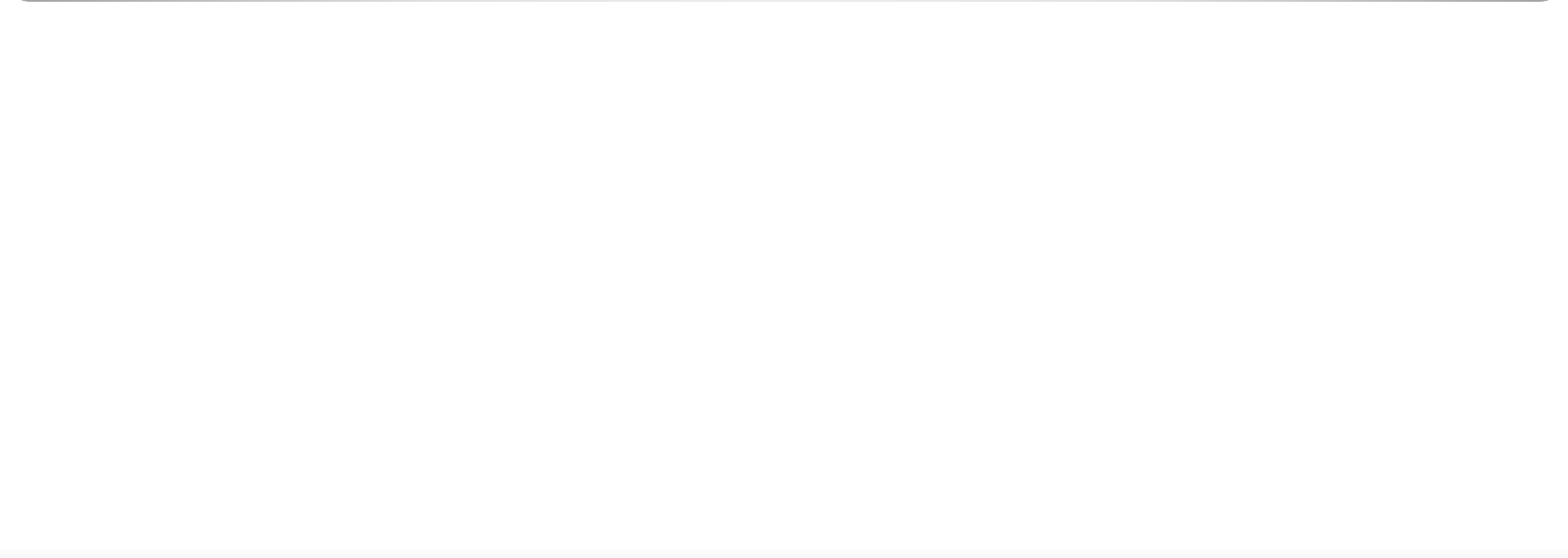
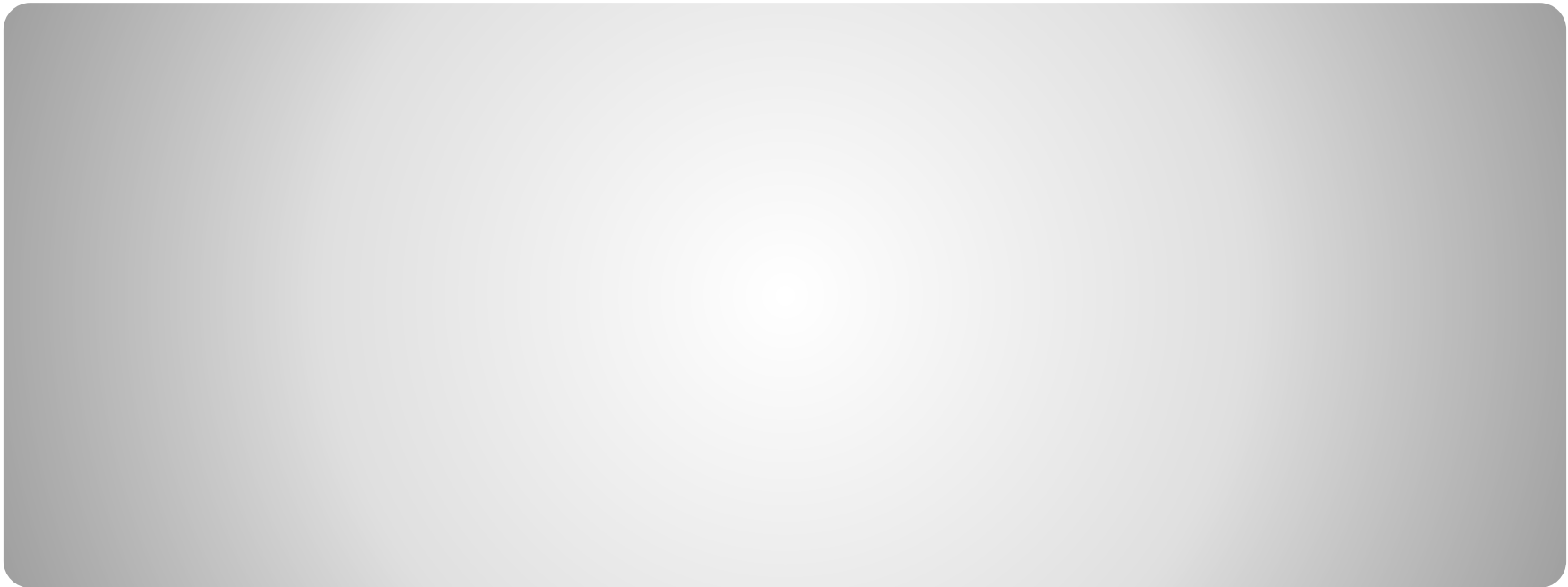
**Частина третя.
Принципи викладання
літератури у школі.**

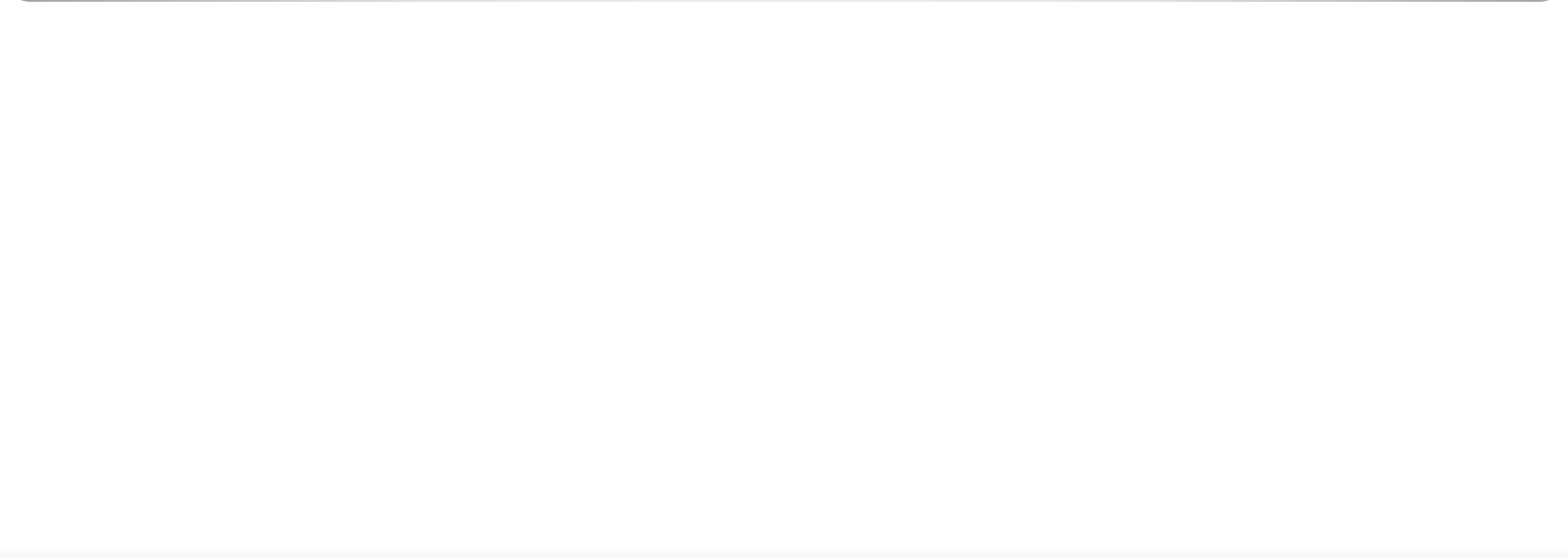
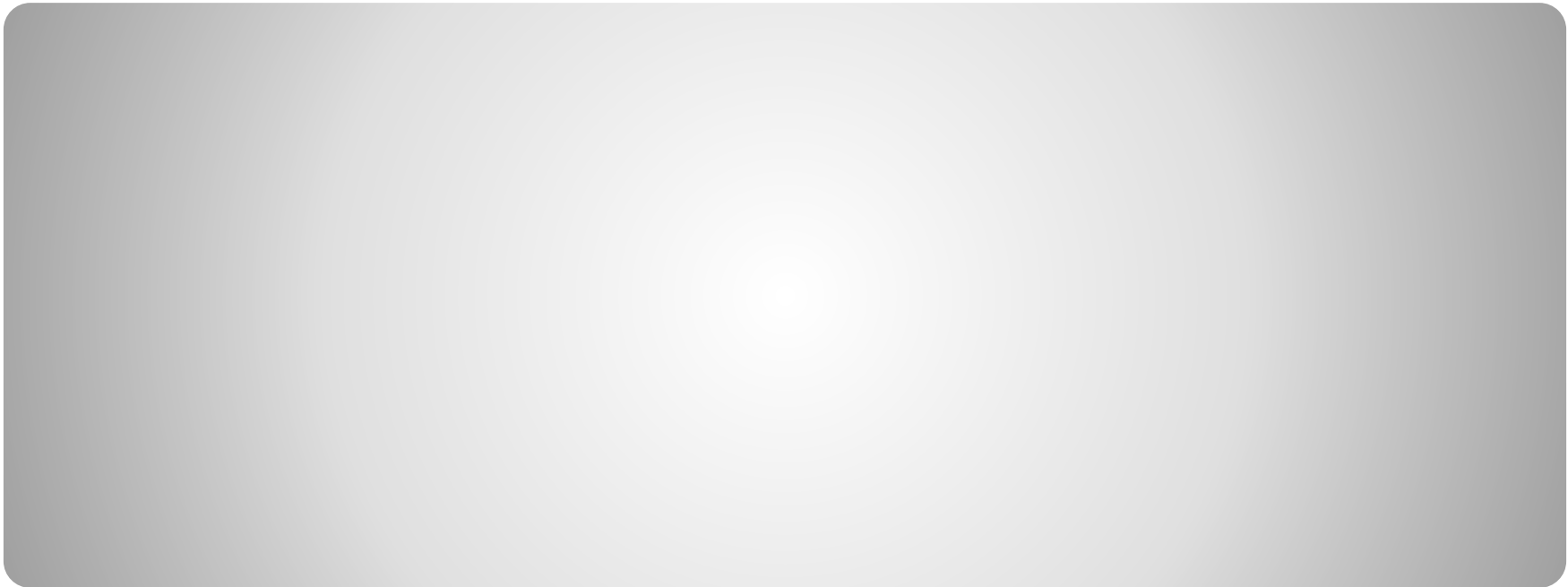
- Науковість.
- Історизм.
- Зв'язок форми та змісту.
- Систематичність та
планомірність

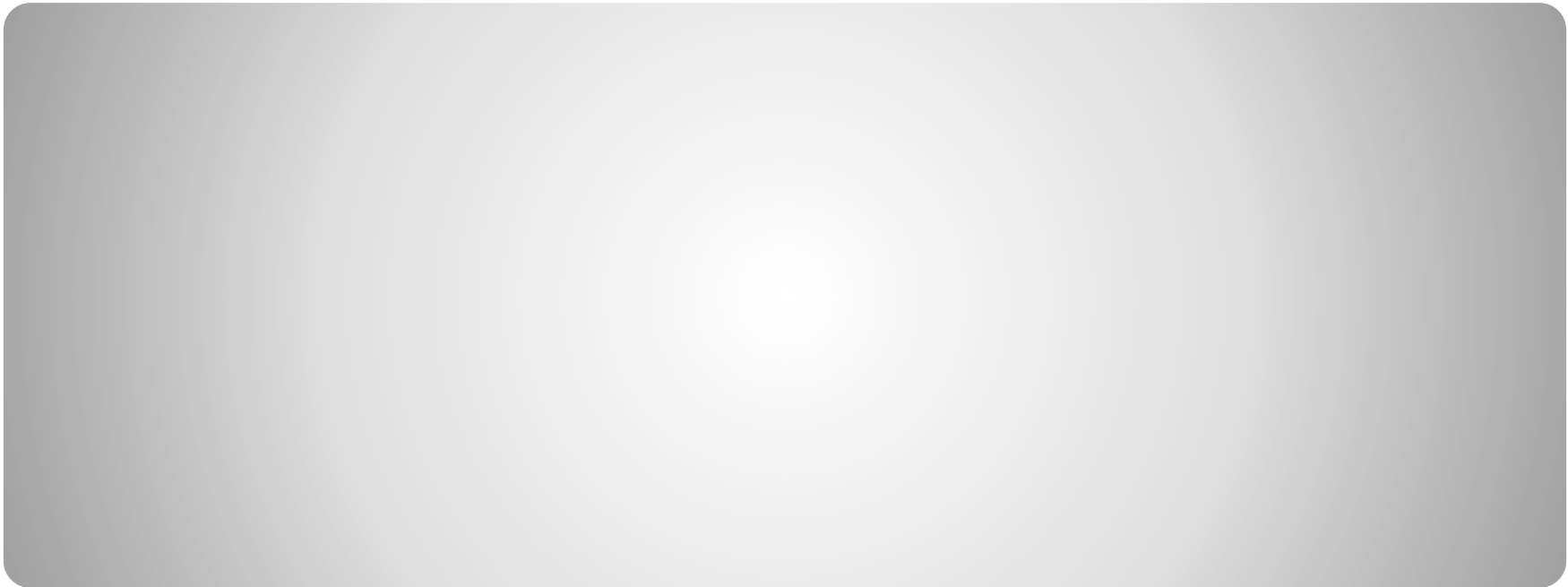
Методологічні

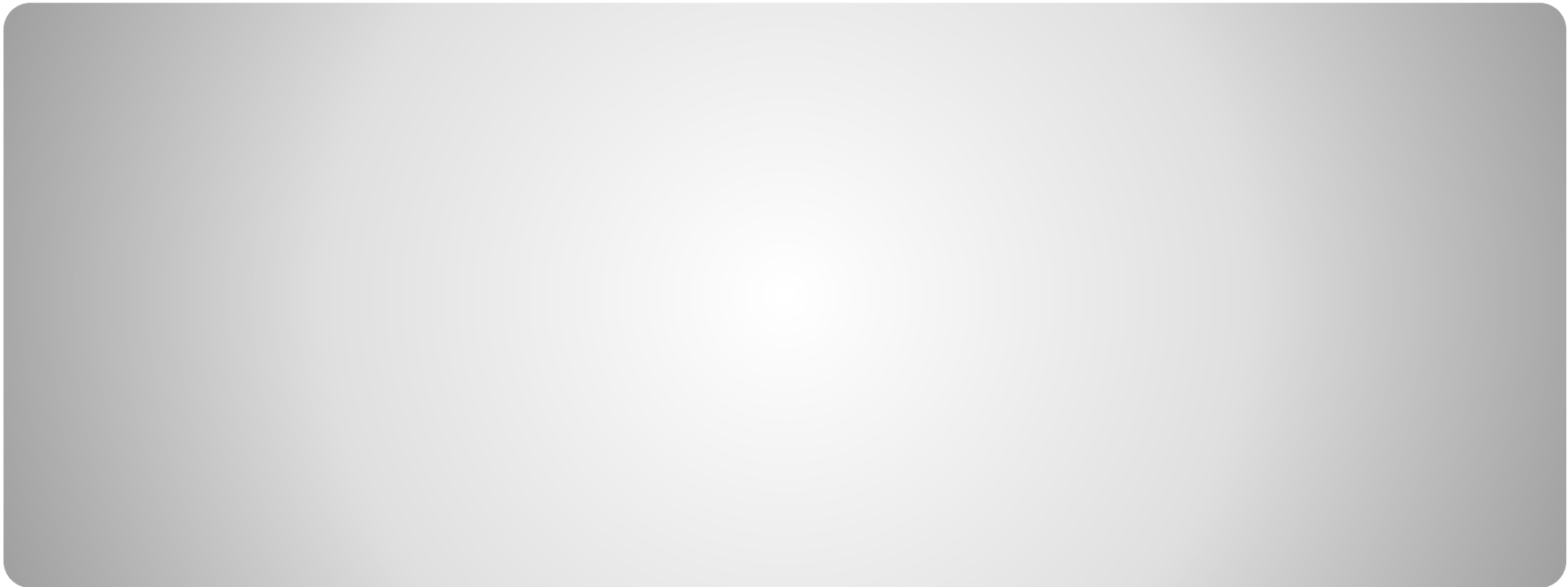
**Принцип історизму
передбачає розгляд
художнього твору в
історико-генетичному та
історико-функціональному
планах**

This section is currently blank and contains no text or other content.

«Если бы не рев воды, если бы не удары грома, которые, казалось, грозились расплющить крышу дворца, если бы не стук града, молотившего по ступеням балкона, можно было бы расслышать, что прокуратор что-то бормочет, разговаривая сам с собой».

«Теперь уж можно было расслышать в отдельности шум дождя и шум воды, низвергающейся по желобам и прямо по ступеням той лестницы, по которой днем прокуратор шел для объявления приговора на площади. А наконец зазвучал и заглушенный доселе фонтан».

«Тут издали, прорываясь сквозь стук уже совсем слабенького дождика, донеслись до слуха прокуратора слабые звуки труб и стрекотанье нескольких сот копыт. Услышав это, прокуратор шевельнулся, лицо его оживилось».

«Наконец услышал прокуратор и долгожданные шаги, и шлепанье по лестнице, ведущей к верхней площадке сада перед самым балконом. Прокуратор вытянул шею, и глаза его заблестели, выражая радость».

- ведуча роль вчителя при свідомій активізації діяльності учнів;
- доступність матеріалу;
- наочність (первина форма наочності – текст художнього твору);
- виховна спрямованість всього процесу навчання;
- зв'язок із життям, особистісний характер читацької та літературознавчої діяльності;
- взаємодія мистецтва і дійсності в естетичній свідомості учнів та ін.

Дидактичні, на які повинен спиратися кожний урок

- принцип **нерепресивної** свідомості;
- країнознавства;
- компаративності;
- репрезентативності;
- етнокультурності;
- міжнаціонального підходу та ін.

Специфічні принципи навчання зарубіжної літератури

**Частина четверта.
Зміст, завдання і
структура шкільного
курсу зарубіжної
літератури. Особливості
визначення курсу.
Методичне забезпечення**